

НАДА

У доба промена, свет остаје на онима што стално уче, док научени увиђају да су сјајно опремљени за живот у свету који више не постоји.

Читајте да бисте проширили видике

ДА ЛИ СТЕ икада пожелели да путујете на удаљена места, да срећете људе различитих култура, видите и истражите чуда природе као што су очаравајући водопади, величанствене планине и тајновите џунгле, сазнавати о необичним птицама, животињама и биљкама? Или бисте можда волели да зароните у дубине, до дна океана, да се винете у свемирска пространства, завирите у микроскопски свет, проучавате чудесност мозга, ока и срца; или пак да budete сведок чуда рађања? Можда чак да вратите казаљку сата унатраг и проникнете у прошлост кроз историју и археологију?

Све ове узбудљиве пустоловине отворене су за вас кроз писану реч. Не морате при томе напуштати удобност властитог дома. Можете доживети све то читајући књиге и публикације, ту ризницу знања из сваког подручја. Као што Библија каже: "Не би се никад крају стигло кад би се хтело много књига написати" (Проповедник 12,12) Уколико добро владамо читањем, то ће нам омогућити да из ове ризнице извучемо оно што желимо.

Недостатак који се исплати савладати

Нажалост, широм света, више од 800 милиона људи изнад 15 година старости не зна да чита ни пише. То јако ограничава њихову способност учења и комуникације. Гуши им способност размишљања, и чини их зависним од оних који знају да читају, излажући их на тај начин опасности да се њима манипулише или да буду искоришћени.

Чак основне, свакодневне активности могу постати замка за оне који су неписмени. На пример, путовање је у најбољем случају збрка ако

не знамо да читамо саобраћајне знакове, као и смерове на аутобуским и железничким станицама и аеродромима. Такође је незгодно и у неприлици смо када морамо молити некога да нам прочита и напише лична писма и документе или чак попуни једноставне формуларе. Мајке које не знају да читају упутства на кутијама хране или лекова, излажу се ризику да својој деци дају ствари које им могу нашкодити.

Очигледно, неписменост је огроман недостатак. Ипак, уз малу помоћ може се савладати. То је слично случају с Мартом. Била је слепа више од 20 година и само се присећала како је изгледао свет светла и боја. У 70. години је оперисана. То јој је поново отворило предиван свет гледања и задовољство читања. Затим, ту је и Калу, сада стар 70 година. Као младић био је "слеп" за писану реч — наиме, није знао да чита. Али уписао се на течај за неписмене. Сада чита и пише на три језика.

Можда постоји само неколико таквих као Марта, али их је на хиљаде као Калу, који су савладали свој недостатак тиме што су научили да читају. Наравно, не догађа се то преко ноћи. То захтева време и труд, а изнад свега, врло много охрабривања и помагања. Можете ли и ви некоме помоћи?

Постаните бољи читач

Ви можда немате проблема с неписменошћу. Али, колико сте добар читач? Можда вам читање пада тешко, и стално се враћате на већ прочитано, тако да се, по навици, зауставите на пола ретка или реченице да бисте се вратили и читали испочетка. Такође је могуће да погрешно изговарате речи, или пак имате потешкоћа у

проналажењу њиховог значења. Да ли је могуће пребродити те проблеме?

Тринаестогодишња Беатрис знала је да повезује речи с њиховим значењем, али је имала потешкоћа с изговором. Читала би "неко" уместо "особа" или "кућа", тамо где пише "зграда". Тада је поучена о фонетици — тј. како се гласови самогласника и сугласника комбинују да би творили друге гласове — и како изговарати речи по слоговима. Тако је напредовала у разумевању речи и њиховом изговору. Сада много више ужива у читању.

Можда је и вама потребно побољшање у фонетици. Док читате овај чланак, сигурно већ знате шта су слогови. Употребите дакле то знање у раду на вежбама изговора. Узмите једну реч, раставите је на слокове, и изговорите сваки слог посебно. (Пример: из-го-ва-ра-ње.) Затим поново саставите реч и изговорите је као целину. Вежбајте то исто с другим речима. Затим покушајте да их прочитате тако да не одвајате слог од слога. Научите да препознајете читаве речи, а да их при томе не изговарате на глас.

Добри читачи не читају реч по реч. Они виде читаве фразе и захватају речи у групама мисли, или захватају читаве мисли. То значи, уместо да застајујете и гледате сваку реч посебно, покушајте да видите неколико речи одједном и то тако да свој поглед задржите на њима. На тај начин, свако такво кратко задржавање било би само несвесно заустављање ока, тј. кратак летимичан поглед. С мало вежбе то ће вам и успети. Потисните сваку склоност да се вратите на већ прочитано. Такво, наиме, враћање да би поново прочитали делове реченице прекинуће вам ток мисли и ометати разумевање. Зато вежбајте да читате у једном даху.

Али чак и када сте у стању да течно читате, ту су и други чиниоци који се подразумевају код доброг читача. Схватање, способност памћења, и богат речник — све су то циљеви за којима се исплати тежити. Пропратне тачке у оквиру садрже неке препоруке како постићи те циљеве. Зашто их сами не бисте испробали у пракси.

Изаберите право штиво

С побољшаном способношћу читања, свет знања — богатство штампаних информација — постаје вам доступним. Наравно, нешто од тога можете научити гледајући телевизију и видео траке, али читање вам подстиче и побољшава процес размишљања, као и способност предочавања и изражавања. Исто тако, оно вам даје и речи и менталне слике помоћу којих можете памтити, и причати и писати разговетно о многим темама. На тај начин, читање вас чини занимљивијим саговорником.

Па ипак, где започети с толиким избором тема? Библијски стих каже: "Нема краја састављању многих књига" и наставља: "Много читање умор је тијелу" (Проповедник 12,12ДК). Не може се читати све — није све корисно и истинито. Зато будите пробирљиви. У сваком случају, читајте ствари које ће вашу особу обликовати на боље и помагати вам у послу, у школи или у ношењу породичних одговорности. Свој видокруг можете неслућено проширити читањем међународних публикација. На простору од свега неколико страна можете се радовати информацијама прикупљеним из целога света.

Пробирљивост ће вашем читању дати смисао и донети практичне, интелектуалне и духовне користи. Зато добро проберите; такође, искупите своје време за читање код куће, за време паузе на радном месту, док чекате, путујете и у другим приликама. Дакле, читајте — то ће вам проширити видике.

Како побољшати разумевање

- Док читате, активно размишљајте, постављајући себи питања и извлачећи закључке.
- Имајте у мислима тему чланка као и поднаслов.
- Покушајте видети у каквој је вези сваки одломак с главном темом.
- Повежите градиво с оним што већ знате.
- Примените прочитано у животу и упоредите то с искуствима.

Проширите свој речник

- Приликом читања означите непознате речи.
- Запазите у каквом се контексту користе.
- Потражите у речнику значење тих речи.
- Научите речи исправно изговарати.
- Употребљавајте новонаучене речи док разговарате с другима.

+++

Како избећи наношење боли себи и другима

ДОК постоје људи, постојаће и трач. Чак и савршени нови свет, проречен у Библији, вероватно неће бити ослобођен ћаскања о другима (2.Петрова 3,13)^a Неформално, необавезно разговарање о пријатељима и познаницима саставни је део начина на који комуницирамо једни с другима и одржавамо здраве односе.

Међутим, не постоји никакав изговор за штетни, зловни трач, или клеветање! Таква врста разговора наноси штету и срамоти некога; може чак да уништи животе, односе и добар глас. Како онда можете избећи да прекорачите границу пристојности и почнете да учествујете у штетном оговарању? Неки од најбољих савета који су икад понуђени по том питању записани су у Библији. Погледајмо само неке од тих савета.

Угризите се за језик: Каже се да је "разговор мисаони рад, али да је оговарање само рад језика". Заиста, већина штетног говора не одражава злонамерност, већ пропуст да се размисли пре него што се нешто каже. Неки брбљају о туђим пословима; они се шале, преувеличавају и искривљују ствари, а да при том мало размишљају о последицама. Говоре другима о пропустима својих пријатеља, брачних другова и деце, а да при том нису свесни штете коју наносе.

Библија даје следећи савет: "Ко много говори не фали му грех, а опрезан је ко усне своје задржава" (Пословице 10,19). Другим речима, размислите пре него што нешто кажете. Размислите пре него што кажете нешто о некоме другом. Упитајте се: 'Да ли бих то поновио у присутности те особе? Како бих се осећао да је то речено о мени?' (Матеј 7,12). Псалом 39,1 гласи:

"Пазићу на путеве своје, да не згрешим ја језиком својим. Зауздаћу уста своја".

Истина, у неким околностима може се показати готово немогућим зауздати свој језик. На пример, можда имате јаку сумњу да је према вама или вашој породици почињен озбиљан преступ. Можда немате никакав доказ, али осећате потребу да учините нешто у вези тога. Да ли би било клеветнички разговарати о томе с поузданим пријатељем или неким ко има ауторитет? Да ли сте зловни трачер ако од некога затражите савет? Ни у ком случају. Библија признаје мудрост поверљивог разговора. Наравно, неопходни су добро просуђивање и равнотежа када се решавају такве осетљиве ситуације (Пословице 15,22).

Не слушајте штетни трач: Шта би се догодило 'великим устима' када не би било 'великих ушију'? Они који се стално упуштају у неразумни разговор само су део проблема; одговорни су и они који им радо обраћају пажњу. Само слушање може значити ваше тихо одобравање и допринети ширењу штетног оговарања. Пословице 17,4 кажу: "Бездушник погана уста слуша, лажљивац на зловне усне пази."

Када зато разговор о неком другом измакне контроли, можда ћете морати да покажете прилично храбрости и рећи: 'Променимо тему!' И ако се ваш садашњи круг пријатеља покаже непоправљиво склон учествовању у штетном оговарању, можда чак треба да размислите о проналажењу нових пријатеља. Библија каже: "Оговарање никада не може сачувати тајну. Клоните се људи који превише причају" (Пословице 20,19, *Today's English Version*). Вероватно је само питање времена када ћете и *ви* постати тема разговора.

Не реагујте претерано на трач: Већина људи ужива у трачу све док они не буду предмет трача. С друге стране, претпоставимо да сте жртва зловне гласине или лажне приче. Понекад је могуће пронаћи извор приче и смирено разјаснити ствари. Али, шта ако то не можете?

Ништа не постижете љутњом. Заиста, "Ко је лак на гнев лудост чини", каже Библија (Пословице 14,17). Зато је Соломон дао следећи

савет: "Не базири се на сваку реч која се говори... Јер је срце твоје више пута чуло како си ти друге клео" (Пословице 7,21.22). Трач је саставни део живота, и вероватно сте и сами понекад били активни учесник. Да ли је ствар заиста вредна толиког узрујавања? Хоће ли највероватније нестати после неког времена? Постоји "време смеху" и можда ће показивање да имате смисао за шалу, прелазећи шалом преко тога, бити најбољи начин да ућуткате гласину (Пословице 3,4).

Немојте доливати уље на ватру: Ако прича никако не престаје, питајте се: 'Не дајем ли ја другима повод за трач? Не понашам ли се на сумњив начин, одајући утисак погрешног поступања?' Размотримо следеће ситуације:

□ Сарадници једне жене говоре иза њених леђа да је лења и непоуздана — иако она задовољавајуће обавља своје дужности. Због чега лош глас? С једне стране, она испољава безбрижан, лагодан став који се лако може погрешно протумачити као лењост. Превише се немарно дотерује за пословну средину у којој ради. Коначно, несмотрена је у вођењу личних телефонских разговора, причајући довољно гласно да привуче пажњу целог особља у канцеларији. И већ је ту оговарање!

□ Власник локалне трговине је предмет разговора у својој малој средини. Проширила се гласина да је неверан својој жени. Човек снажно побија лажну тврдњу. Узрок гласине? Бије га глас да је прекомерно присан са женским купцима.

□ За тинејџерку се говори да је слободног морала. Неки тврде да је имала многе љубавнике и да користи кокаин. Све су приче лажне. Али, она је позната по дружењу са појединцима који узимају дрогу. Истиче се у свом одевању, фризури и шминкању.

Ако сте жртва злобног трача, можда би било корисно да својим понашањем, начином поступања с другима, чак својим одевањем и дотеривањем не додајете на неки начин уље на ватру. Можда ће неке промене у вашем начину живота ућуткати гласине. "Кад нестане дрва угаси се ватра", каже Библија (Пословица 26,20). Осим тога, ако су ваши поступци на граници пристојности, увек постоји стварна опасност да

заиста склизнете у преступ — чинећи стварношћу оно што је једном била гласина. (Упоредите Галатима 6,7.8; 1.Коринћанима 10,12)

"Бавити се својим пословима"

Трача ће и даље бити. Међутим, морамо да будемо свесни да он поседује скривену разорну снагу. Можете избећи много боли и туге за себе и друге једноставним слеђењем следећих мудрих речи: "Све што је честито, што је дично, што је праведно, што је невино, што је љубезно, што је на добру гласу, и све што је кријепосно и хвале вриједно, *то нека буде садржај ваших мисли...* па ће Бог, извор мира, бити с вама!" (Филипљанима 4,8.9 *St*).

Да, и сам Бог је заинтересован за начин на који говоримо о другима. Исус Христос је упозорио: "Ја вам кажем да ће за сваку празну реч коју буду рекли људи одговарати у дан суђења. Јер ћеш се по својим речима оправдати, и по својим ћеш се речима осудити" (Матеј 12,36.37; упоредите Псалам 52,2-5).

Желите ли добре односе с другима, душевни мир и, што је најважније од свега, добар положај пред Богом? Онда следите надахнути савет Божје речи: 'Да будете у миру и да гледате своје послове' (1.Солуњанима 4,11). Показујте занимање за друге, али то чините на љубазан, достојанствен начин. Тако ћете избегавати злобни, штетни трач.